

PAPER DETAILS

TITLE: Ankara Milli Kütüphane`de Bulunan 19. Yüzyıla Ait Kur`an-i Kerimlerde Serlevha Bezeme Örnekleri

AUTHORS: Oktay HATİPOĞLU

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/275488>

ANKARA MİLLİ KÜTÜPHANE'DE BULUNAN 19. YÜZYILA ÂİT KUR'AN-I KERİMLERDE SERLEVHA BEZEME ÖRNEKLERİ

*Oktay HATİPOĞLU**

Özet

El yazması eserlerin en önemli kısmını Kur'an- Kerimler oluşturmaktadır. En erken örnekleri VIII - IX. yüzyıllarda görülmeye başlanan Kur'an-ı Kerim bezemeciliği, bu dönemden itibaren gelişerek devam etmiş ve XVI. yüzyılda zirveye ulaşmıştır. Serlevha sayfaları, zahriye sayfasından sonra, Kur'an-ı Kerim'lerde yoğun bezemenin uygulandığı yerlerdir. Milli kütüphane'de bulunan XIX. yüzyıla ait Kur'an-ı Kerimlerin serlevha tezhipleri, yapıldıkları dönemin bezeme özelliklerini taşımaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: *Tezhip, Serlevha, Kur'an-ı Kerim Bezemesi*

SERLEVHA ILLUMINATION EXAMPLES IN THE QUR'ANS BELONGING TO 19TH. CENTURY IN THE NATIONAL LIBRARY

Abstract

The most important part of manuscripts constitute the Qur'ans. The earliest examples began to be seen in VIII – IX. centuries, decorating of Qur'an have continued to develop from this period and reached its peak in XVI. century. *Serlevha* pages, after *zahriye*, are places where applied intensive decoration in the Qur'ans. *Serlevha* illumination of XIX century Qur'ans registered in The national library, have characteristic properties of their time.

Key Words: *Illumination, Serlevha, Decoration of Qur'an*

GİRİŞ

Türk-İslâm sanatının önemli eserleri arasında yer alan el yazmaları, hat, tezhip, minyatür, cilt ve ebru gibi klâsik kitap sanatlarının en güzel örneklerini içinde barındıran paha biçilemez kültür varlıklarımızdır. Matbaanın icadından önce, baskı tekniğinin gelişmediği zamanlarda elle yazılmış kitaplara yazma/el yazması denilmektedir (Ayverdi, 2005: 843). Genellikle dinî (Kur'an-ı Kerimler, Tefsirler, Delâilü'l – Hayrâtlar, En'âm-ı Şerîfler vb.), ilmî (tıp, astronomi) ve edebi (hikâyeler,

* Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü, oktayhatipoglu@gmail.com

dîvanlar) konularla alâkalı yazılmış olan bu eserlerin, bezemeleri bakımından en önemli kısmını Kur'an-ı Kerimler (Mushaflar) oluşturmaktadır.

El yazmaları, Ortaçağın ilk dönemlerinden itibaren, kitaba ve sanata artan ilginin neticesinde hükümdarların, devlet adamlarının ve varlıklı insanların himayelerinde gelişmeye başlamıştır (Tanındı, 2004: 865). Özellikle Türk hükümdarlarının saraylarında nakkaşhane bulundurma geleneğinin (Tanındı, 2006: 331), başta Mushaflar olmak üzere, diğer el yazmalarının da hızla çoğalmasında büyük tesiri olmuştur. Kur'an-ı Kerimlerin bezenmesine dâir en erken örnekler ise VIII - IX. yüzyıllarda görülmeye başlanmış, bu dönemden itibaren de gelişerek devam etmiştir (Tanındı, 2004: 871; Taşkale, 2000: 538). Kur'an-ı Kerim bezemeciliği, Osmanlı Devleti'nin en güçlü olduğu XVI. yüzyılda, en ihtişamlı örneklerini vermiştir. Özellikle Kanunî Sultan Süleyman devri, tezhip sanatının en görkemli eserlerinin üretildiği dönem olmuştur. Bu döneme âit eserlerde, klâsik üslûp olarak adlandırılan, hatâyî, gonca, penç, rûmî, bulut gibi stilize motiflerin kullanıldığı, altın ile laciverdin muhteşem uyumunun egemen olduğu, çok ince işçiliğe sahip tezhipler yer almıştır. Bu dönemde hazırlanan ve bugün farklı müze ve kütüphanelerde yer alan Kur'an-ı Kerimler, özellikle muhteşem zahriye sayfaları ve serlevhaları bakımından hayranlık uyandıracak güzellik ve zenginliktedirler. XV. yüzyıl ortalarından XVII. yüzyıl sonlarına kadar devam eden, Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak, kültür ve sanat bakımından en üst seviyeye ulaştığı devir *Klâsik Dönem* olarak isimlendirilmektedir (Taşkale, 2000: 539). Bununla birlikte, XVI. yüzyılın ortalarına doğru, Kanunî'nin saray ser nakkaşı olan müzehhip Karamemi'nin klâsik anlayıştan farklı olarak, tezhiplerinde ilk kez kullandığı yarı stilize lâle, gül, karanfil, sümbül gibi çiçek motifleri ve bahar dalları (Tanındı, 1993: 403; Taşkale, 2009:227) bu döneme âit tezhiplerde önemli bir yenilik olmuştur.

XVII. yüzyılda, klâsik tezhip üslûbunun daha kaba örneklerle sürdürüldüğü görülür. XVIII. yüzyılın ortalarından itibaren Batı sanatı, Osmanlı tezhip sanatını yavaş yavaş etkisi altına almaya başlamıştır (Aksoy, 1977: 128). Bu yüzyılda gelenek ve Batı tesirindeki yeni anlayış bir arada uygulanmıştır. Osmanlı müzehhiplerinin, Avrupa'dan gelen barok ve rokoko üslûplarını benimseyip eserlerinde uygulamalarıyla birlikte, tezhip sanatındaki yenilik artarak devam etmiştir (Derman, 2002: 296). XIX. yüzyılın

sonlarına kadar süren ve *Batılılaşma Dönemi* olarak adlandırılan bu süreçte, barok-rokoko kıvrımları, natüralist çiçekler, vazo-sepet içerisine yerleştirilmiş çiçekler ve kurdela ile bağlanmış çiçek buketleri (Aksoy, 1977: 131, Derman, 2002: 296) tezhip sanatında etkili olmuştur. Özellikle Kur'an-ı Kerimlerde, farklı tasarım anlayışıyla düzenlenmiş yeni serlevha sayfalarında, rokoko tarzında, hacim kazanmış uzun kıvrımlı yapraklar, çok renkli natüralist çiçekler, klâsikten tamamen farklı bir anlayışla yoğun biçimde uygulanmıştır.

XVIII. yüzyılda matbaanın Osmanlı İmparatorluğu'nda faaliyete geçmesiyle (Beydilli, 2003: 108) , el yazması eserlerin üretimi önemli ölçüde azalmıştır. Bununla birlikte Osmanlı sarayında el yazması eserlerin üretildiği nakkaşhanenin yavaş yavaş tesirini yitirmesi ve kesin tarihi belli olmamakla birlikte XIX. yüzyılda kapanması (Derman, 2002: 298) neticesinde, el yazması eser üretimi hemen hemen durma noktasına gelmiştir.

Günümüzde, yurt içinde ve yurt dışında birçok müze, kütüphane ve özel koleksiyonlarda el yazması Kur'an-ı Kerimler sergilenmektedir. Türkiye'de, bünyesinde yazma eser bulunan bu kurumlardan biri de Milli Kütüphane'dir. Kuruluş çalışmaları, 15 Nisan 1946 tarihinde, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Dairesi'nde başlamış olan Milli Kütüphane, günümüzde Ankara İl Halk Kütüphanesi olarak kullanılan binada, ilk kez 16 Ağustos 1948 de 60.000 kitapla kullanıcıların hizmetine açılmıştır (Çavdar, 2005: 74). Milli Kütüphane, 29 Mart 1950 tarihinde kabul edilen 5632 sayılı *Milli Kütüphane Kuruluş Kanunu* ile yasal kimlik kazanmıştır (Çavdar, 2005: 74). 2010 verilerine göre, Kitap, süreli yayın ve kitap dışı materyallerden oluşan 2.919.725 eserlik bir koleksiyona sahip olan Milli Kütüphane'de 27.121 adet el yazması eser bulunmaktadır (Geçmişten, 2011: 63).

El yazması Kur'an-ı Kerimlerde, zahriye[†] sayfasından sonra bezemenin en yoğun olarak uygulandığı yer serlevha sayfalarıdır. Sözlükte, “baş” anlamında Farsça *ser*

[†] Arkalık, sırtlık. Mushafların ve yazma kitapların metim kısmı daima varağın b yüzünden başlar. Bu yüzün zahri, yani arka veya sırt tarafı olarak varağın a yüzü kabul edildiği için, bu yüze “arkalık, sırtlık” manâsına gelen *zahriye* denilmiştir. A. Yılmaz, *Türk Kitap Sanatları Tabir ve İstılahları*, İstanbul, 2004, s. 377.

kelimesi ile Arapça *Levha* kelimesinin birleşiminden oluşan *serlevha*, bir yazının başlığı, başlık anlamını taşımaktadır (Ayverdi, 2005: 2781). İstilah olarak, tezhip sanatında, genellikle Mushaf'ın Fatiha Sûresi'nin tamamı ile Bakara Sûresi'nin ilk beş âyetinin yer aldığı karşılıklı, zengin bezemeli ilk iki sayfasını ifade etmektedir (Duran, 2009: 567). *Dibâce* adı da verilen bu sayfaların tezhibine *serlevha tezhibi* denilmektedir (Derman, 1999: 109).

Kur'an-ı Kerim bezemeciliğiyle birlikte gelişmiş olan *serlevha tezhibi*, mükemmel haline klâsik dönemde ulaşmış (Tanındı, 2004: 881) ve nihayetinde, serlevha sayfasının bezeme düzeninde ve tasarımı klâsik bir anlayış yerleşmiştir (Foto.1). Her iki sayfada da tezhip, yazının dışında kalan bütün sayfayı kaplayacak şekilde ve birbiriyle aynı desen ve renkte bir bütünlük içerisinde uygulanmıştır (Duran, 2009: 568). Daha sonraki yüzyıllarda serlevha tezhiplerinin sayfa düzenlerindeki gelenek devam etmekle birlikte, özellikle Batılılaşma döneminde motif ve desen bakımından yeni biçimler eklenmiştir (Duran, 2009: 569).

Ankara Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda bulunan, serlevha sayfalarını, bezeme düzeni ve tezhipleri bakımından inceleyeceğimiz Mushaflardan ilki 06MilYzA7340 envanter numarasına kayıtlıdır. 1219/1804 tarihlidir. Zahriye sayfası bulunmamaktadır. Eserin ebadı 16.4x10.5 cm. olup yazı alanı 12x6.4 cm. dir. Fatiha ve Bakara sûrelerinin yer aldığı dikdörtgen serlevha, karşılıklı olarak bezenmiştir (Foto.2). Simetrik olarak düzenlenen her iki sayfa bezemesi, motiflerin anatomisinin bozuk olması, kaba işçiliği ve zeminde lacivert rengin az kullanılması gibi nedenlerden dolayı devrinin özelliklerini yansıtmaktadır. Yazı, nesih hattıyla yedi satır halinde, dikdörtgen bir form içerisine is mürekkebi ile yazılmıştır. Satır aralarında beyne's-sütur[‡], ayetler arasında duraklar uygulanmıştır. Yazı alanını sınırlayan ince pervaz, kırmızı renkte olup üzerine beyaz renkle nokta (:) ve artı (+) işaretleri işlenmiştir. Yazılı alanın altında ve üstünde bulunan sûre başlığı tezhibinin ortasında, sülyen dendanlarla oluşturulmuş altın

[‡] Tezhip edilen bir yazının satır aralarına yapılan altınlı veya renkli serbest tarzda tezyînî iş. (İ. Ayverdi, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, c.1, İstanbul, 2008, s.358).

zeminli paftada üstübeç[§] denilen beyaz boya ile sûrenin ismi sülüs hattıyla yazılmıştır. Tezhip deseni ¼ oranında simetriktir. Stilize penç, gonca ve yaprak motifleri kullanılmıştır. Sûre başlığı tezhibinin zemin rengi ise mavidir. Bu alanın çevresini pembe zemin üzerine kırmızı renkle, nokta ve artı işaretleri işlenmiş ince bir pervaz sarmaktadır. Serlevha tezhibinin dış pervazında desen simetriktir. Desende rûmi, bulut, penç, gonca ve yaprak motifleri kullanılmıştır. Zemin, ayırma rûmi ve bulut motifleriyle paftalara bölünmüştür. Zemin ağırlıklı olarak altın olup, rûmi ile ayrılmış alanlarda lacivert, yeşil ve kırmızı, bulut motifi ile ayrılmış zeminde ise siyah kullanılmıştır. Altın zemine ve beyne's-sütûra iğne perdahı^{**} yapılmıştır. Bezemede, gonca ve penç motifleri, pembe ve mavi ile renklendirilmiş, kırmızı ve sülyen ile gölgelendirilmiştir. Rûmî motifi altın, bulut motifi ise pembedir. Altın ve lacivert dendanlarla sınırlandırılan tezhip tığlarla nihayetlendirilmiştir (Foto.3).

Eserin serlevha tezhibi sayfa düzeni ve tasarımı bakımından klâsik anlayışın etkisindedir. Genellikle yazılı alanın iki yanında bulunan koltuk tezhibi burada yoktur. Bezemede motif zenginliği olmaması yanında motifler kaba, işçilik de çok ince değildir. Altın zeminlerde dönemin özelliği olan iğne perdahı kullanılmıştır. Serlevha tezhibinin dış pervaz zeminin bütününde lacivert renk etkisiz kalmıştır. Serlevha tezhibi tığlarla nihayetlendirilmiş fakat tığlar klâsik anlayıştan çok uzaktır.

İkinci eser, 06MilYz A6721 envanter numarasına kayıtlı olup, 1227/1811 tarihlidir. Eserin ebadı 15.5x10.5 cm. olup yazı alanı 9x5.2 cm. dir. Zahriye sayfası bulunmamaktadır. Fatiha ve Bakara surelerinin yer aldığı dikdörtgen serlevha karşılıklı olarak bezenmiştir (Foto.4). Simetrik olarak düzenlenen her iki sayfa bezemesi, motiflerin anatomisinin bozuk olması, motif çeşitliliğinin az olması ve kaba işçiliği bakımından devrinin özelliklerini yansıtmaktadır. Yazı, nesih hattıyla yedi satır halinde, dikdörtgen bir form içerisine is mürekkebi ile yazılmıştır. Satır aralarında beyne's-sütûr, ayetler arasında duraklar uygulanmış ve iğne perdahı yapılmıştır. Yazılı alanın her iki yanında zemini altın, üzeri iğne perdahlı üç iplik zencirek bulunmaktadır. Sûre başlığı

[§] Boyacılıkta kullanılan, kurşun karbonat ve kurşun hidroksitten ibaret zehirli maddedir. (Ayverdi, c. 3, s.3320).

^{**} Altın zemin üzerine, ucu çok sivri olmayan, burnu küt bir iğne ile bastırılarak noktalar yapılması işlemi. (Yılmaz, s.136).

tezhibinin ortasında, siyah tahrirli altın zeminli pafta boş bırakılmış olup yazısızdır. Tezhip deseni $\frac{1}{4}$ oranında simetriktr. Stilize penç, gonca ve yaprak motifleri kullanılmıştır. Zemin rengi ağırlıklı olarak lacivert olup dallarla ayrılmış zeminde siyah kullanılmıştır. Bu alanın etrafını sarı zemin üzerine kırmızı ile noktalama işlenmiş ince bir pervaz çevrelemektedir. Yazı alanını ve sûre başlığı tezhiplerini, zemini türkuaz ince pervaz çevrelemektedir. Serlevha tezhibinin dış pervazını oluşturan desen simetriktr. Bezemede zemin, altın dendanlarla paftalara bölünmüş ve ayırma rûmillerle zemin ayrılması yapılmıştır. Desende rûmi, penç, gonca ve yaprak motifleri kullanılmıştır. Motifler pembe, sarı, beyaz ve sülyen ile renklendirilmiştir. Zeminde ağırlıklı olarak lacivert, rûmillerle ayrılan zeminde ise altın kullanılmıştır. Bezeme tığlarla nihayetlendirilmiştir (Foto.5).

Bu eserde genel olarak serlevha tezhibinin sayfa düzeni ve tasarım anlayışı, klâsik serlevha tezhibi özelliklerini taşımaktadır. Yazılı alanın iki yanında, koltuk tezhibinin yerine geometrik geçmeli pervaz yer almıştır. Serlevha tezhibinde motifler ve işçilik kabadır. Bezemede, aynı penç, gonca ve yaprak motiflerinin, desenin tamamında tekrar edildiği görülmektedir. Zeminde lacivert ve altın dengeli kullanılmıştır. Serlevha tezhibi, tığ denemeyecek kadar basit şekillerle nihayetlendirilmiştir.

Üçüncü eser ise, 06MilYzA6867 envanter numarasına kayıtlıdır. 1278/1861 tarihlidir. Eserin ebadı 14x9.2 cm. olup yazı alanı 8.5x5.1 cm. dir. Zahriye sayfası bulunmamaktadır. Fatiha ve Bakara surelerinin yer aldığı serlevha sayfaları karşılıklı olarak bezenmiştir (Foto.6). Birbiriyle aynı bezenmiş her iki serlevha sayfası, kullanılan bezeme unsurları ve sayfa düzeni bakımından devrinin özelliklerini yansıtmaktadır. Yazı, nesih hattıyla yedi satır halinde, daire bir form içerisine is mürekkebi ile yazılmıştır. Satır aralarında beyne's-sütûr, ayetler arasında duraklar uygulanmış olup iğne perdahlıdır. Duraklar birbirinden farklı ve çok renklidir. Yazılı alanın iki yanı, iç içe geçmiş yapraklarla bir çelenk gibi sarılmıştır. Yazının üstünde sûrenin adının yazılı olduğu pafta, altın zeminli olup pembe renkli çerçeve içine alınmıştır. Açık renkli bir boya ile sülüs hattıyla sûrenin ismi yazılmıştır, fakat yazı çok siliktir. Serlevhada, yazının dışında kalan alan tamamen altınla kaplanmış ve tezyinat bunun üzerine işlenmiştir. Diğer boş kalan alanlarda iğne perdahı kullanılmıştır. Yazı alanının

etrafındaki tezyinat, tamamen barok ve rokoko bezeme unsurları ile tezyin edilmiştir. Serlevha bezemesinde, vazoların ve saksıların içerisinde, başta güller olmak üzere tamamen natüralist üslûpta, gölgeli boyanarak hacim kazanmış çiçekler ve yapraklar yer almaktadır. Kıvrımlı sazyolu yapraklar, rokoko üslubunda boyanarak hareket ve hacim kazanmışlardır. Motiflerde pembe, sarı, mavi ve yeşil renkler canlı tonlarda kullanılmıştır (Foto.7).

Bu eserde, tamamen rokoko üslûbuna âit bezeme unsurlarının kullanıldığı bir serlevha bezemesi bulunmaktadır. Devrin öne çıkan bezeme özelliklerinden, sıvama altın ve iğne perdahı bolca kullanılmıştır. Ayrıca Türk Barok-Rokoko tezhibinde, sevilerek kullanılmış olan vazo ve saksı içerisine yerleştirilmiş natüralist yaprak ve çiçekler, yapraklardan oluşmuş çelenkler ve kıvrımlı hançer yapraklar, dönemin anlayışına uygun şekilde gölgeli boyanarak hacim kazandırılmış ve bezemenin esas motiflerini oluşturmuştur.

Serlevha tezhibini inceleyeceğimiz son eser, 06MilYzA6876 envanter numarasına kayıtlıdır. 1314/1896 tarihlidir. Zahriye sayfası bulunmamaktadır. Eser 19.5x11.7 cm. ebadında olup yazı alanı 12.5x7 cm. dir. Fatiha ve Bakara surelerinin yer aldığı dikdörtgen serlevha karşılıklı olarak bezenmiştir (Foto.8). Simetrik olarak düzenlenen her iki sayfa, devrinin özelliklerini yansıtmaktadır. Yazı, nesih hattıyla yedi satır halinde, daire bir form içerisine is mürekkebi ile yazılmıştır. Satır aralarında beyne's-sütûr, ayetler arasında duraklar uygulanmıştır. Yazı alanını sınırlayan ince pervaz, lacivert renkte olup üzerine beyaz renkle nokta (:) ve artı (+) işaretleri işlenmiştir. Yazının dışında kalan köşelerde, stilize gonca ve yaprak motifinin kullanıldığı ½ oranında simetri desenli tezhip bulunmaktadır. Tezhibin zemininde ağırlıklı olarak yeşil altın, ortada dallarların oluşturduğu paftada ise lacivert renk kullanılmıştır. Sure başlığı tezhibinin ortasında, sülyen dendanlarla oluşturulmuş altın zeminli paftada, üstübeç denilen beyaz boya ile sûrenin ismi sülüs hattıyla yazılmıştır. Tezhip deseni ¼ oranında simetrik. Stilize penç, gonca ve yaprak motifleri kullanılmıştır. Zeminde ise yeşil altın, yeşil ve lacivert renkleri kullanılmıştır. Bu alanı çevreleyen ince pervazın zemini sarı olup üzerine siyah renkle birbirini takip eden "S" şekilleri işlenmiştir. Yazı alanını ve sure başlığını çevreleyen pervazın zemini yeşil olup siyah renkle tek iplik geometrik

geçme yapılmış ve gölgelendirilmiştir. Serlevha tezhibinin dış pervazında desen simetriktr. Desende stilize penç, gonca ve yaprak motifleri kullanılmıştır. Zeminde genel olarak yeşil altın, dallarla zemin ayrımı yapılmış alanlarda ise lacivert ve yeşil renkler kullanılmıştır. Tezhibin tamamında motiflerde pembe renk kullanılmış ve kırmızı renkle gölgelendirilmiştir. Sülyen, altın ve lacivert dendanlar ile sınırlandırılan tezhip, lacivert ve sülyen renklerde tığlarla nihayetlendirilmiştir (Foto.9).

Genel olarak serlevha tezhibinin sayfa düzeni, klâsik serlevha tasarımının karakteristik özelliklerini taşımaktadır. Bezemesi bakımından motifler sade, işçilik kabadır. Motif çeşitliliği olmayan bezemede, aynı penç, gonca ve yaprağın, desenin tamamında tekrar edildiği görülmektedir. Dallar kalın ve kırık çizgilerden oluşmaktadır. Canlı renkler kullanılmıştır. Serlevha tezhibi tığlarla nihayetlendirilmiş, fakat tığlarda, klâsik üslûpta olduğu gibi hatayi, gonca, rûmi, bulut gibi motifler yerine basit şekillerle oluşturulmuştur.

SONUÇ

XIX. yüzyıl serlevha tezhiplerinde sayfa düzeni, önceki devrin devamı niteliğinde olmakla birlikte, incelediğimiz örneklerde olduğu gibi, yazının daire bir form içine yazılması ve yazı alanının iki kenarında koltuk tezhiplerinin olmayışı bu döneme âit serlevhalarda görülen farklılıklardır. Bezemede, motif çeşitliliğin azalması ile birlikte, motifler sadeleşerek kabalaşmış ve kötü bir işçilik uygulanmıştır. Zeminlerde, altın kullanımı artmış, lacivert rengin hâkimiyeti kalmamıştır. Kullanılan tığlar eski zarafetinden çok uzaklaşmıştır. Tığlar, klâsik üslûpta kullanılan hatayi, gonca, penç, rûmi ve bulut motiflerinin yerine basit şekillerden ve kıvrımlardan oluşmaktadır. Serlevha bezemelerinde, klâsik tezhip anlayışının Batı sanatının tesiriyle gerilemesine karşılık, XVIII. yüzyıldan başlayarak, Avrupa'nın barok ve rokoko sanatından etkilenen müzehhiplerin, bu yeni üslûbu tanımlarıyla, tezhip sanatında yeni bir bezeme anlayışı doğmuştur. "Türk Rokokosu"(Aksoy, 1977:131) adı verilen bu yeni anlayışla birlikte, serlevha bezemelerinde sıvama altın ve iğne perdahı çok kullanılmış; kıvrımlı dallar ve hançer yapraklar, vazo ve saksılar içinde gölgeli boyanarak hacimlendirilmiş natüralist çiçek motifleri ile çiçek buketleri, bu üslûbun öne çıkan bezeme unsurları olmuştur.

Klâsik anlayıştan tamamen farklı olarak, batının tesiri neticesinde gelişen ve XIX. yüzyılın sonlarına kadar süren bu üslûp, klâsik üslûba âit serlevha tezhiplerini de bezeme düzeni, kullanılan motifler ve işçilik bakımından etkilemiştir.

KAYNAKÇA

- AKSOY, Ş. (1977). “Kitap Süslemelerinde Türk-Barok-Rokoko Üslûbu”, Sanat, S. 6, İstanbul, s.126-136.
- AYVERDİ, İ. (2005). Misalli Büyük Türkçe Sözlük, c.I-III, İstanbul.
- BEYDİLLİ, K. (2003). “Matbaa”, DİA, XXVIII, s. 108, Ankara.
- ÇAVDAR, T. (2005). “Millî Kütüphane”, DİA, XXX, s. 74, İstanbul.
- DERMAN, F. Ç. (2002). “Türk Tezhip Sanatının Asırlar İçinde Değişimi”, Türkler, XII, Ankara, 289-299.
- DERMAN, F. Ç. (1999). “Osmanlı Asırlarında, Üslûp ve Sanatkârlarıyla Tezhip Sanatı”, Osmanlı, c. XI, s. 109, Ankara.
- DURAN, G. (2009). “Serlevha”, DİA, c.XXXVI, s.567, İstanbul.
- Geçmişten Geleceğe Köprü Milli Kütüphane, Ankara.
- TANINDI, Z. (1993). “Türk Tezhip Sanatı”, Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı, Ankara, s. 398-406.
- TANINDI, Z. (2004). “Kitap ve Tezhibi”, Osmanlı Uygarlığı, II, Ankara, s.865-891.
- TANINDI, Z. (2006). “Nakkaşhâne”, DİA, XXXII, s. 331, İstanbul.
- TAŞKALE, F. (2000). “Kur’an-ı Kerim’de Açan Çiçekler”, M. Uğur Derman 65. Yaş Armağanı, İstanbul, s. 537-552.
- TAŞKALE, F. (2009). “Tezhip Sanatında Güller”, Tezhip Buluşması, İstanbul, s.226-233.
- YILMAZ, A. (2004). Türk Kitap Sanatları Tabir ve İstılahları, İstanbul.

Foto.1: Serlevha Tezhibi (Milli Kütüphane, envanter no: A6375)

Foto.2: A7340 Envanter Numaralı Kur'an-ı Kerim'in serlevhası

Foto.3: A7340 Envanter Numaralı Kur'an-ı Kerim'in serlevhası, detay

Foto.4: A6721 Envanter Numaralı Kur'an-ı Kerim'in serlevhası

Foto.5: A6721 Envanter Numaralı Kur'an-ı Kerim'in serlevhası, detay

Foto.6: A6867 Envanter Numaralı Kur'an-ı Kerim'in serlevhası

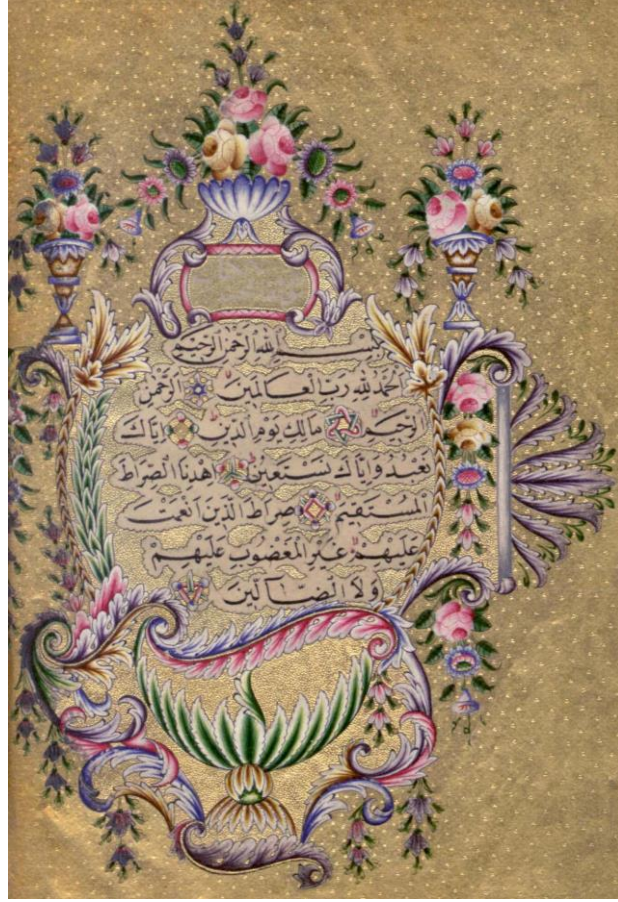

Foto.7: A6867 Envanter Numaralı Kur'an-ı Kerim'in serlevhası, detay

Foto.8: A6876 Envanter Numaralı Kur'an-ı Kerim'in serlevhası

Foto.9: A6876 Envanter Numaralı Kur'an-ı Kerim'in serlevhası, detay